

Beleidsplan

2025 – 2029

digitale bibliotheek voor
de Nederlandse letteren

Inhoudsopgave

Beleidsperiode 2025–2029

1. Inleiding	4
2. Technische modernisering	6
3. Verder bouwen	10
4. Marketing en communicatie	14

Organisatie

5. Over DBNL	17
6. Samenwerkingspartners	21
7. Beleid	22
8. Uitvoering	23
9. Adviescommissie DBNL-collectie	24
10. Terugblik beleidsperiode 2021–2023	25

Beleidsperiode 2025–2029

1. Inleiding

De Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL) is een digitale collectie van teksten die behoren tot de Nederlandse letterkunde, taalkunde en cultuurgeschiedenis van de vroegste tijd tot heden. De collectie representeert het hele Nederlandse taalgebied en komt tot stand door een samenwerking tussen de Taalunie, de Vlaamse Erfgoedbibliotheken en de KB nationale bibliotheek van Nederland. Jaarlijks wordt de website www.dbnl.org tussen de 6 en 7 miljoen keer geraadpleegd door gebruikers uit de hele wereld.

Vertegenwoordigers van de Taalunie, de KB en de Vlaamse Erfgoedbibliotheken vormen samen de Commissie DBNL. Deze Commissie bepaalt het beleid van DBNL en stelt kaders voor de collectievorming. Voor DBNL hanteren we vanaf deze nieuwe beleidsperiode een beleidsduur van vijf jaar. Voorheen was elke beleidsperiode drie jaar. Voor elke beleidsperiode worden een beleidsplan en een meerjarenbegroting opgesteld door de Commissie DBNL. Onder de hoofdstukken 5 t/m 9 is meer te lezen over de organisatie van DBNL.

In het beleidsplan 2021–2023 zette de Commissie DBNL in op de inhoudelijke doelstellingen:

1. representativiteit en meerstemmigheid;
2. optimale beschikbaarheid en toegankelijkheid.

De afgelopen drie jaar is hard gewerkt aan diversiteit en inclusie van de DBNL-collectie. Ook is de collectie beter doorzoekbaar gemaakt en is de toegankelijkheid van de website verbeterd. Aan het eind van dit beleidsplan is een samenvatting als terugblik op de periode 2021–2023 opgenomen.

Gaandeweg merkten we in de afgelopen beleidsperiode dat de beide krachtlijnen deel uitmaken van een continu maar dynamisch proces: we blijven de koers van de bekende basiskrachtlijnen daarom volgen, maar verleggen de focus.

Daarnaast wordt er gewerkt aan het inbedden van de database-infrastructuur in die van de KB. Op dit moment functioneert dbnl.org namelijk volledig los van de KB-infrastructuur. Hierdoor zijn er ongewenste grenzen aan het beschikbaar stellen van de data. Door een betere inbedding kunnen we DBNL in de toekomst optimaal beschikbaar stellen én kunnen we

makkelijker uitwisselingen met collecties en hergebruik van data realiseren. Hoe de technische modernisering in 2024 is ingezet en wat er nog moet gebeuren, lichten we toe in Hoofdstuk 2.

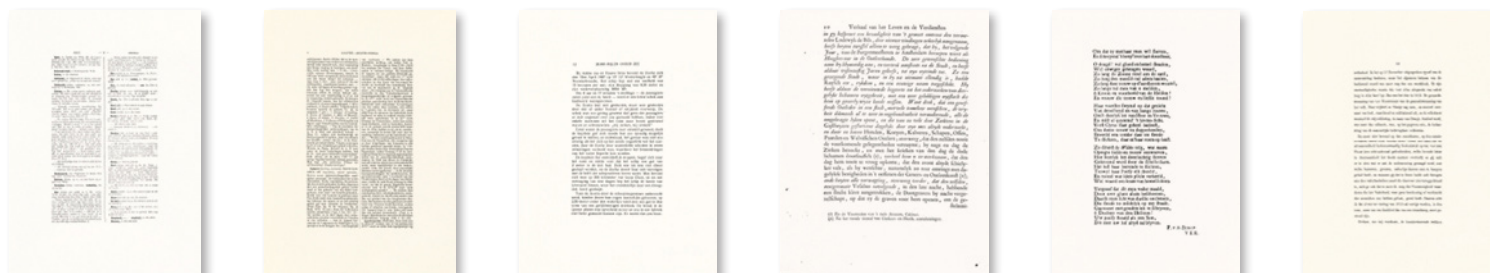
De komende vijf jaar blijven we ook inzetten op de doorgroei van de DBNL-collectie. We bestendigen de doelstellingen met betrekking tot de representativiteit en meerstemmigheid: het streven naar diversiteit en inclusie wordt uiteindelijk vast verankerd in de gehele collectie en de dienst DBNL. We werken door aan bekende hiaten en zoeken

naar nog onbekende hiaten. We herbekijken onze metadata en hoe we onze collecties presenteren met in ons achterhoofd een evenwichtiger vertegenwoordiging van auteurs en werken van verschillende achtergronden. De uitwerking van de plannen die we hiervoor hebben, wordt beschreven onder Hoofdstuk 3.

In de periode 2025–2029 zet de Commissie DBNL in op een toekomstbestendig, open en duurzaam DBNL met een representatieve, meerstemmige en relevante collectie.

Commissie DBNL, Januari 2025

- Hoofd collectievorming, KB nationale bibliotheek van Nederland – Jasper Faase
- Coördinator, Vlaamse Erfgoedbibliotheeken – Liesbeth Van Camp
- Voorzitter, hoofd beleid, Taalunie – Catia Cucchiarini
- Secretaris, beleidsadviseur, Taalunie – Folkert de Vriend
- Coördinator DBNL, KB nationale bibliotheek van Nederland – Henrieke Korten
- Departementshoofd Bibliotheek & Archief, Universiteit Antwerpen – Rik Van Daele

2. Technische modernisering

naar een toekomstbestendig, open en duurzaam DBNL

De afgelopen jaren lag de nadruk van DBNL vooral op de productie: collectievorming, content (teksten) en website; datgene wat de gebruiker ziet. Dat heeft ervoor gezorgd dat DBNL een stevig gevestigde website is met ruim 6 miljoen bezoeken per jaar. De levensduur van een website is echter niet oneindig. Deze beleidsperiode zullen we fors moeten investeren in de doorontwikkeling van de achterliggende systemen van DBNL om een flexibele en toegankelijke webapplicatie veilig te kunnen stellen voor de toekomst.

Met de technische modernisering lossen we een aantal problemen op en creëren we mogelijkheden om ons publiek te verbreden. Zoals al vermeld zijn er aangescherpte wettelijke toegankelijkheidseisen. De huidige

website is dusdanig oud dat deze zich niet meer grondig genoeg laat aanpassen om aan deze eisen te voldoen. Een grote zorg die een nieuwe website zal wegnemen betreft cybersecurity. De mogelijkheden om

Doelstellingen

Wat de technische modernisering oplevert

- › noodzakelijk niveau van veiligheid;
- › groter bereik, bredere bekendheid door koppelingen van de DBNL-data met andere diensten binnen en buiten de KB;
- › publicatie van data in lijn met FAIR-principes en andere principes zoals DERA (Netwerk Digitaal Erfgoed) is makkelijker mogelijk;
- › grip op de kwaliteit van de collectie van DBNL: het geautomatiseerd gericht controleren van en beter inzicht in de collectie is mogelijk;
- › aansluiting op een breed systeem voor toegangsrechten is mogelijk (en wettelijk noodzakelijk);
- › eenvoudiger voldoen aan de wettelijke eisen op het gebied van digitale toegankelijkheid;
- › een actuele, gebruiksvriendelijke en aantrekkelijke website, te raadplegen via desktop, mobiele telefoon en tablet;
- › toepasbaarheid, gebruiksvriendelijkheid en toegankelijkheid van tools binnen of gekoppeld aan DBNL vergroten (zoals het Algemeen Letterkundig Lexicon).

de bestaande website te beschermen zijn ondertussen zodanig beperkt geraakt, dat het niet meer verantwoord is om hier niets aan te doen. Ook hiervoor geldt dat enkel de website aanpassen niet meer volstaat, er moet ook gewerkt worden aan de achterliggende infrastructuur. Deze vernieuwing wordt zo opgezet dat de ecologische voetafdruk van de dienst DBNL zo klein mogelijk blijft.

Daarnaast weten we uit meerdere gebruikersonderzoeken (2021–2024) dat de functionaliteiten van de DBNL-website onvoldoende voldoen aan de verwachtingen

van gebruikers. De wensen die geuit zijn, zijn echter niet meer te verwerken binnen de huidige website. Door de zoekfunctie, het navigatiesysteem en de indeling van de website te verbeteren, zal de gebruikerstevredenheid toenemen.

Een ander belangrijk verbeterpunt om dbnl.org toekomstbestendig te maken draait om het gebruik van verschillende apparaten. Onderzoek heeft uitgewezen dat het gros van de bezoekers de website benadert vanaf een mobiele telefoon, terwijl de weergave van de website vooral op het gebruik via een desktop gericht is. Ook dit probleem wordt

deze beleidsperiode opgelost: vanaf de lancering zal de website vloeiend en visueel prettig werken op zowel desktop, tablet als mobiele telefoon.

Een zeer geliefd en veel gebruikt onderdeel van dbnl.org, het Algemeen Letterkundig Lexicon, kan in de nieuwe website gebruiksvriendelijker ingericht worden, meer als een tool dan als een set pagina's zoals het nu is. Ook dit is een nadrukkelijke wens van gebruikers.

Deze beleidsperiode zal ook gebruikt worden om met behulp van informatiespecialisten de inbedding van de DBNL-infrastructuur in die van de KB voor te bereiden en (indien technisch mogelijk) te bewerkstelligen. Hierdoor kunnen we DBNL-publicaties zonder omwegen herbruikbaar maken voor DBNL en andere diensten, doordat de data beter te verbinden vallen aan andere collecties. Daarvoor dienen de data opener en in lijn met de internationale FAIR-principes gepubliceerd te worden. Dit zorgt ervoor dat de toegankelijkheid van DBNL geborgd en vergroot wordt, zodat het naadloos blijft aansluiten op de Nederlandse Nationale Strategie Digitaal Erfgoed. De eerste DERA-scan in 2024–2025 en het daaruit volgende plan van aanpak zorgen er in deze beleidsperiode voor dat de architectuur en infrastructuur van de KB compatibel zijn met de afspraken uit de DERA. Delen vanuit de bron is een speerpunt van de NDE-strategie.

Het ongehinderd delen van DBNL-data vanuit de bron kan pas als deze data geïntegreerd zijn in de KB-infrastructuur. Wanneer dit mogelijk gemaakt is, biedt dit DBNL – juist ook internationaal – nieuwe kansen tot koppelingen en uitwisselingen. Zo willen we wederom bekijken of een koppeling met openbare bibliotheken gewenst en uitvoerbaar is.

Als laatste zijn er in 2021 aanpassingen doorgevoerd in het auteursrecht (zie bijvoorbeeld punt 3 van de [hoofdpunten wijziging Auteurswet](#)) Een van de gevolgen voor DBNL is dat Nederlandse en Vlaamse tijdschriften die niet meer in handel zijn verplicht 6 maanden geregistreerd moeten zijn in het Out Of Commerce Works Portal. Hiervoor moet een nieuwe workflow ingericht worden, waarin onder andere de OOC-check wordt uitgevoerd, de statusgegevens worden geregistreerd in het Out of Commerce Works Portal van EUIPO en opt-out-verzoeken worden verwerkt. Voor de Vlaamse OOCW-registratie is er extra financiering van de Vlaamse overheid beschikbaar gesteld.

Door DBNL technisch te moderniseren kunnen we daarnaast aansluiten op een gangbaar toegangsrechtbeheersysteem dat voor het regelen en verwerken van de auteursrechten vereist is.

Tijdens de technische modernisering blijft DBNL beschikbaar voor zowel gebruikers

als productie (bureauredactie): we integreren en bouwen gefaseerd aan de (her)nieuw(d)e onderdelen naast het huidige DBNL. Enkel het moment dat we daadwerkelijk overschakelen van oud naar nieuw, zal met zorg gekozen en gecommuni- ceerd moeten worden.

Op dit moment wordt geïnventariseerd hoe complex de integratie van de infra- structuur is. Deze integratie zal in fases en per onderdeel uitgewerkt en uitgevoerd worden. Vanwege de complexiteit en afhan- kelijkheid van andere technische projecten binnen de KB – zoals de activiteiten die rondom de DERA-compatibiliteit worden ondernomen – kan de data-integratie een aantal jaar duren.

Ook na de technische modernisering is het

zaak te blijven investeren in de infrastructuur en website. De komende beleidsperiode wordt er een inhaalslag gemaakt. Daarna moet er structureel aandacht besteed worden aan de technische doorontwikkeling van dbnl.org om de dienstverlening duur- zaam op peil te houden, de site veilig te houden en veranderende wetgeving in Nederland, Vlaanderen en de EU bij te benen. Bovendien blijft DBNL onderzoeken of werkprocessen – vooral bij de digita- lisering van titels – efficiënter kunnen door nieuwe technologie in te zetten. AI biedt hier bijvoorbeeld mogelijkheden toe. Op dit moment lopen er meerdere pilots die de mogelijkheden onderzoeken of AI bepaalde repeterende werkzaamheden kan opvangen.

3. Verder bouwen

op representativiteit en meerstemmigheid

De collectie groeit door: in de vorige beleidsperiode hebben we de eerste stappen gezet op het vergroten van de meerstemmigheid en representativiteit van de DBNL-collectie, en in 2025-2029 bouwen we hieraan verder. Uiteindelijk wordt ‘meerstemmigheid en representativiteit’ onderdeel van alles wat we doen; oftewel duurzaam verankerd in DBNL.

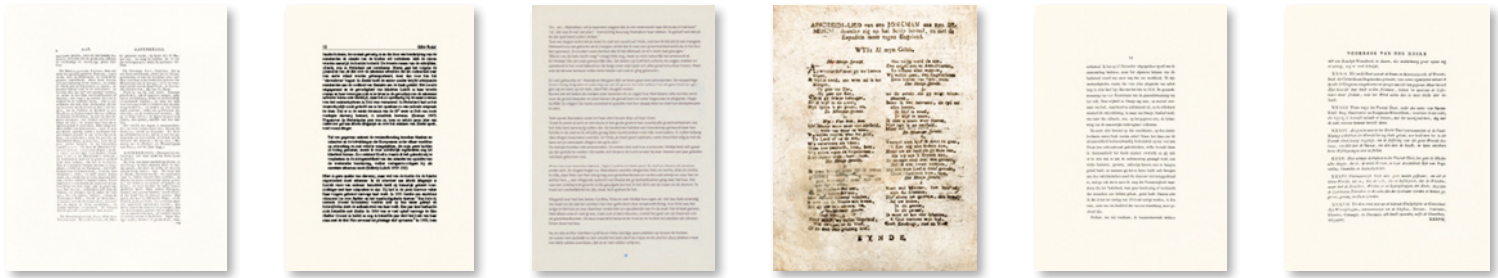
De DBNL-collectie omvat werken uit de Nederlandstalige letterkunde, taalkunde en cultuurgeschiedenis, waarbij van oudsher wordt gestreefd naar representativiteit van het hele Nederlandsetaalgebied (Nederland, België, Suriname, Aruba, Curaçao en Sint-Maarten).

Onder representativiteit verstaat DBNL niet enkel een geografische dimensie, maar ook andere aspecten van de Nederlandse letterkunde, taalkunde en cultuurgeschiedenis. Het gaat dan in het bijzonder om literaire genres, culturele hiërarchie

(teksten en genres met verschillende status, bijvoorbeeld detectives naast poëzie) en de academische disciplines binnen de neerlandistiek. Het streven is dat de DBNL-collectie in deze opzichten representatiever wordt.

Bij een grotere mate van meerstemmigheid gaat het DBNL om een evenwichtiger vertegenwoordiging van auteurs en werken met verschillende achtergronden. Meerstemmigheid binnen de DBNL-collectie richt zich in het bijzonder op de aspecten gender (teksten geschreven

door mannen en vrouwen, thematiek, genres), etniciteit, afkomst, geaardheid en religie van auteurs.

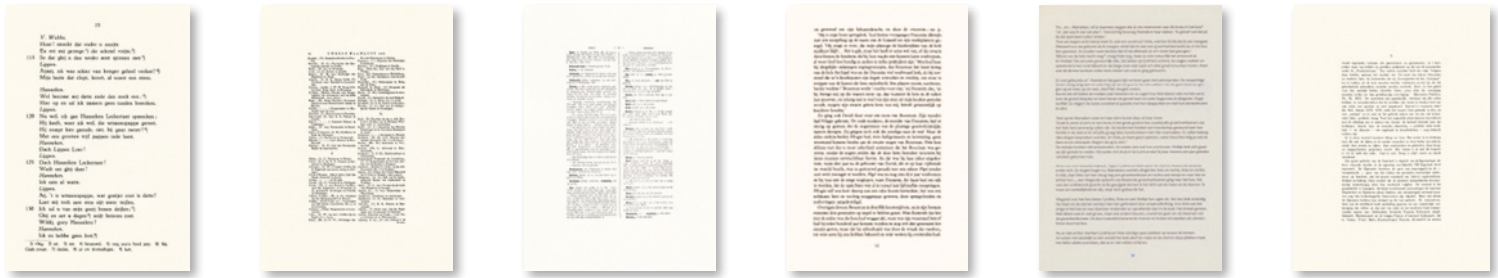
Bekende hiaten in de collectie

We werken de bekende hiaten uit de vorige beleidsperiode verder uit, met name: taalkunde, literaire werken geschreven door vrouwen, Nederlandstalige (post)koloniale literatuur en LHBTI+-literatuur. Voor de meeste hiaten zijn er een selectiecriterium en -lijst opgesteld. De bijbehorende teksten worden gedigitaliseerd en de komende jaren op DBNL gepubliceerd. Sommige hiaten uit de vorige beleidsperiode 2021–2023 verdienen ook nu nog extra aandacht, zoals de (post)koloniale literatuur. We blijven ons koloniaal erfgoed en erfgoed van nieuwkomers onderzoeken, belichten en dekoloniseren, zoals beschreven in het DBNL-beleidsplan van 2020–2023. Op deze manier geeft de KB ook aanvulling aan het Verdrag van Faro.

Tijdens de beleidsperiode 2021–2023 detecteerden we al een paar nieuwe hiaten, met name egodocumenten, cultuurgeschiedenis en auteursbiografieën. Voor het onderdeel cultuurgeschiedenis willen we vanuit de Adviescommissie en met een te organiseren groep experts bespreken hoe dit onderdeel binnen DBNL beter gepresenteerd kan worden. Voor egodocumenten starten we specifiek met egodocumenten uit/over de Tweede Wereldoorlog die door

een stagiair op basis van literatuuronderzoek en onderzoek in DBNL een beredeneerd selectiecriterium en een selectielijst opleveren. Daarnaast bekijken we hoe we meer biografieën kunnen toevoegen aan de DBNL-collectie. We onderzoeken de mogelijkheid om een bibliografische tool toe te voegen aan DBNL. Hiermee kunnen we ook tegemoetkomen aan het gebrek aan biografieën van schrijvers uit onze meerstemmige collecties (i.e.: vrouwelijke schrijvers).

Voorts willen we de algemene DBNL-selectiecriteria die we al hadden, herbekijken in het kader van meerstemmigheid en representativiteit. Bepaalde genres en/of schrijvers vinden minder hun weg naar DBNL omdat een deel van hun teksten niet past binnen de huidige DBNL-selectiecriteria (i.e. handschriften, teksten in andere talen dan het Nederlands, etc.). Zo starten we een pilootproject omtrent handschriften van vroegmoderne vrouwelijke schrijvers. Volgens de algemene DBNL-selectiecriteria nemen we geen handschriften op in de DBNL-collectie en gaan we dus enkel uit van gedrukte werken. Daardoor missen we juist werken van vroegmoderne vrouwelijke auteurs die vooralsnog niet in aanmerking kwamen om gedrukt te worden. Door dit pilootproject brengen we de DBNL-collectie weer een stap dichterbij een meerstemmige en representatieve collectie. Ook kunnen we dit pilootproject gebruiken om een optimaal werkproces op te zetten omtrent de

digitalisering van handschriften.

Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheid tot samenwerking met bestaande initiatieven en organisaties op het gebied van regionale literatuur. De mogelijkheid van door externe partijen aangedragen en (mee)gefinancierde projecten wordt actief gepromoot, mits die passen binnen de DBNL-collectie.

Ook blijven we aandacht besteden aan teksten uit Vlaanderen. Zo willen we de komende beleidsperiode weer meer acties ondernemen om de onbalans tussen Vlaamse en Nederlandse titels weg te werken. Deze achterstand bij Vlaamse werken is ontstaan doordat België een complexer auteursrechtenlandschap heeft dan Nederland. We zoeken dus voor alternatieve oplossingen om deze achterstand weg te werken. Zo willen we deze beleidsperiode inzetten op het regelen van een systematische scanstroom van Vlaamse, rechtenvrije werken. Deze scans hebben we nodig om vlotter Vlaamse teksten te kunnen digitaliseren. Daarnaast bekijken we de mogelijkheid om

1. een project op te zetten omtrent de betere rechtenklaring van Vlaamse tijdschriften;
2. een toestemmingscampagne te lanceren, waarbij we auteurs willen enthousiasmeren om DBNL toestemming te geven om hun werk(en) online te ontsluiten.

Onbekende hiaten in de collectie

DBNL analyseert haar collectiesamenstelling door het uitvoeren van periodieke analyses a.d.h.v. een tellingentool. In deze beleidsperiode zetten we in op de optimalisering van deze analyses om zo nog meer inzicht te krijgen in de lacunes binnen de DBNL-collectie en om de effecten van ons beleid omtrent representativiteit en meerstemmigheid op te volgen. Daarnaast worden experts uit het veld bevestigd om te bepalen welke deelgebieden tot nu toe buiten beeld zijn gebleven. Hierdoor kan in de toekomst gericht worden gestuurd op een representatieve collectieaan groei.

Meerstemmigheid als duurzaam onderdeel van de DBNL-collectie en collectiepresentatie

We willen dat meerstemmigheid en representativiteit geïntegreerd onderdeel vormen van alles wat we doen bij DBNL. Specifiek willen we nagaan hoe DBNL om moet gaan met de verhouding tussen DBNL als canoniseringsinstrument enerzijds en het DBNL-traject naar een meer representatieve en meerstemmige collectie anderzijds. We kijken niet enkel naar collectievorming, maar ook naar metadatering en presentatiewijze van DBNL. Concreet willen we inzetten op de thema's taal en collectiepresentatie, en collectievorming en digitalisering.

Op het vlak van taal moet een onderscheid gemaakt worden tussen de taal in teksten

in de collectie en taal waarmee teksten ontsloten worden (zoals onderwerpsontsluiting). Met betrekking tot de taal waarmee de collectie ontsloten en gepresenteerd wordt, zetten we de komende beleidsperiode in op verder onderzoek. Met name de vraag ‘Hoe gaan we om met gevoelige termen in de DBNL-data en met deelcollecties’ zal centraal staan. Samen met een brede groep experts formuleren we concrete aanbevelingen en vervolgacties op deze vraag, zodat DBNL duurzaam kan verder bouwen aan een meerstemmige collectiepresentatie. In dit kader zullen ook de geodata in DBNL opgeschoond worden: opschoning van deze geodata is nodig, omdat deze soms verouderd zijn of gevoelige termen bevatten (‘Nederlandse Antillen’).

Voor dit complexe vraagstuk zoeken we samenwerking met partners (bijv. Huygens Instituut en universitaire bibliotheken).

Voor de huidige collectievorming en de DBNL-digitalisering analyseren we de verhoudingen met het oog op meerstemmigheid en representativiteit. We willen bij het digitaliseren meer aandacht besteden aan de verhouding tussen teksten die vallen onder de aanvullende meerstemmige selectiecriteria. Op die manier kunnen we beter in kaart brengen wat er precies (welk percentage) gedigitaliseerd beschikbaar komt aan teksten die aansluiten bij de aanvullende criteria.

4. Marketing en communicatie

Naar een DBNL voor alle doelgroepen

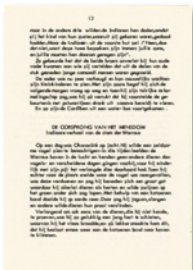
DBNL is er voor gebruikers uit het gehele taalgebied en daarbuiten. Onze primaire doelgroep zijn literatuur- en taalwetenschappers, (cultuur)historici en docenten/leraren en studenten/leerlingen in het hoger en middelbaar onderwijs. Daarnaast is DBNL er ook voor een secundaire doelgroep die bestaat uit liefhebbers van literatuur en de Nederlandse taal. DBNL richt zich dus in de eerste plaats op het faciliteren van onderzoek, zowel professioneel als voor verdieping en plezier.

De afgelopen jaren heeft DBNL op het vlak van communicatie voornamelijk ingezet op die primaire doelgroep van taalprofessionals, dit onder meer via onze vaste communicatiekanalen: de website dbnl.org, de DBNL-nieuwsbrief en de websites, nieuwsbrieven en de sociale media van de partnerorganisaties en via deelname aan conferenties en symposia.

Naast deze blijvende aandacht voor taalprofessionals willen we in deze beleidsperiode ook meer gaan inzetten op onze tweede doelgroep: het brede publiek van

taal- en literatuurliefhebbers. We bereiken die doelgroep al deels, maar zouden ons bereik bij taal- en literatuurliefhebbers willen vergroten. DBNL is immers niet alleen voor academische of professionele verdieping, maar ook voor cultuurbeleving.

Daarom zullen de DBNL-coördinator en -hoofdredacteur in samenspraak met de DBNL-commissie en communicatieafdelingen van de drie partners aan het begin van de beleidsperiode inzetten op de ontwikkeling van een communicatieplan. Daarmee kunnen we de komende vijf jaar

gericht werken aan diverse communicatie- en marketingacties die het (her)gebruik van DBNL en het bereik van de dienst verhogen. De strategie en de concrete communicatie- en marketingacties zullen worden toegelicht in het daadwerkelijke communicatieplan, maar we willen onder meer inzetten op:

- het ontwikkelen van een marketing- en communicatiestrategie in samenwerking met de marketingafdeling van de KB en/of een extern marketingbureau om de communicatie en marketing in Nederland, Vlaanderen en daarbuiten te professionaliseren. Uit gebruikscijfers van de website blijkt dat we vooral een slag kunnen maken in bekendheid en websitegebruik in Vlaanderen;
- het uitwerken van diverse activiteiten omtrent het dertigjarige bestaan van DBNL in 2029;
- de jaarlijkse DBNL-gebruikersdagen, waarbij gebruikers elkaar ontmoeten en geënthousiasmeerd worden door inspirerende sprekers en waarbij nieuwe DBNL-gebruikers kennismaken met DBNL;
- het ontwikkelen van nieuw promotiemateriaal om hiermee een breder publiek en nieuwe doelgroepen te bereiken;
- het onderzoeken of er meer samenwerkingsmogelijkheden zijn

met partners in de literatuur- en cultuursector (ie.: KANTL, Literatuur Vlaanderen, Boekenoverleg, bibliotheken, etcetera) en onderzoeken of we beter kunnen aansluiten bij hun publiekswerking (bijv. Publiekdomeindag, de week van het Nederlands, publiekswerking van openbare bibliotheken, boekenbeurzen, etcetera).

Daarnaast gaan we blijven inzetten op onze primaire doelgroep van wetenschappers, docenten en studenten. Onder andere door:

- deelname aan relevante (inter)nationale conferenties en symposia zoals bijvoorbeeld Colloquium Neerlandicum, CARAN-conferentie, DH Benelux, CLIN;
- een intensievere samenwerking met ons zusterplatform Literatuurgeschiedenis.org voor de doelgroep docenten en leerlingen uit het voortgezet onderwijs;
- het onderzoeken van de mogelijkheid om lespakketten uit te werken voor het onderwijs;
- het inzetten en onderzoeken van de opportuniteiten die *doctoral schools* en *summer/winter schools* bieden op het vlak van het promoten van DBNL als een belangrijke onderzoekstool.

Organisatie

> 5. Over DBNL

De kracht en de kern van DBNL is de unieke collectie van in zeer hoge kwaliteit gedigitaliseerde teksten uit de Nederlandstalige literatuur, taalkunde en cultuurgeschiedenis met de bijbehorende (meta)data.

Missie

DBNL maakt Nederlandstalig literair en cultuurhistorisch erfgoed wereldwijd zoveel mogelijk toegankelijk voor iedereen die daarvan kennis wil nemen. De digitale collectie representeert het hele Nederlandse taalgebied, van de vroegste tijd tot nu en met oog voor diversiteit.

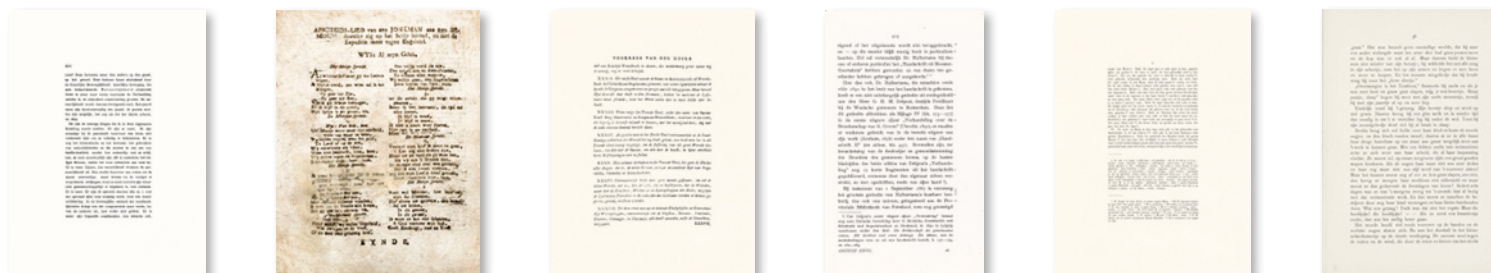
DBNL is een betrouwbare bron voor onderzoek binnen en buiten het Nederlandse taalgebied, zowel voor professioneel wetenschappelijke onderzoek als voor verdieping en plezier. Daarvoor is de collectie wereldwijd toegankelijk, op een zo vrij en bruikbaar mogelijke manier.

Visie

Om deze wereldwijde toegankelijkheid te bereiken wordt via dbnl.org in samenwerking met diverse partners een digitale collectie van Nederlandstalige teksten in hoge kwaliteit ontsloten, die representatief is voor de letterkunde, taalkunde en bredere cultuurgeschiedenis van het gehele Nederlandse taalgebied (Nederland, België, Suriname, Aruba, Curaçao en Sint-Maarten).

Doelgroepen

DBNL is er voor gebruikers uit het gehele taalgebied en daarbuiten. De primaire doelgroep van DBNL bestaat uit literatuur- en taalwetenschappers, (cultuur)historici en

De Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren maakt zich sterk voor:

- › **Integer wetenschappelijk onderzoek en onderwijs**
DBNL dient als een betrouwbare, representatieve bron van literaire en historische teksten voor de internationale Neerlandistiek en de bredere geesteswetenschappen.
- › **Een hoge zichtbaarheid van de Nederlandse taal en de Nederlandstalige cultuur**
Nederlandstalige schrijvers en literaire werken zijn mede dankzij DBNL prominent aanwezig in de meerstemmige samenleving binnen het taalgebied en daarbuiten.
- › **Een sterke Nederlandstalige leescultuur**
Het lezen van Nederlandstalige teksten wordt breed gedragen als waardevolle activiteit en DBNL ondersteunt dat met een kwalitatief en divers aanbod dat voor iedereen binnen handbereik ligt.
- › **Erfgoed voor iedereen**
Door literaire en historische teksten duurzaam digitaal beschikbaar te maken draagt DBNL bij aan de activering en waardering van het rijke Nederlandstalige cultureel erfgoed door de eeuwen heen.
- › **Een gezonde democratie**
DBNL maakt verdieping en kritische waarheidsvinding mogelijk en draagt zo bij aan een samenleving die gebaseerd is op rechtvaardigheid, gelijkheid en welzijn voor iedereen.

docenten/leraren en studenten/leerlingen in het hoger en middelbaar onderwijs. Een secundaire doelgroep bestaat uit liefhebbers van literatuur en de Nederlandse taal. DBNL richt zich in de eerste plaats op het faciliteren van onderzoek, zowel professioneel als voor verdieping en plezier.

De collectie

DBNL digitaliseert publicaties op het terrein van Nederlandse taal, letteren en cultuur. De focus ligt op in druk verschenen boeken en tijdschriften. Hiervan kan worden afgeweken als dat het doel van meerstemmigheid sterk

ondersteunt. DBNL digitaliseert alleen complete boeken en tijdschriftjaargangen, geen fragmenten of losse artikelen. Kranten en *born digital*-materiaal worden in principe niet opgenomen in de DBNL-collectie. Voor DBNL maken we gebruik van fulltext-digitalisering. We streven naar een 99,995% correcte tekst ten opzichte van de originele bron. Voor de fulltextdigitalisering hanteren we de internationale standaard TEI XML.

DBNL streeft naar een collectie die representatief is voor de letterkunde, taalkunde en bredere cultuurgeschiedenis van het hele

Nederlandse taalgebied (Nederland, België, Suriname, Aruba, Curaçao, Sint-Maarten, voormalige koloniën).

Elke maand worden er nieuwe titels toegevoegd aan DBNL (met uitzondering van augustus). De nieuwe aanwinsten op DBNL worden maandelijks aangekondigd via de nieuwsbrief. Daarnaast streeft DBNL er per

beleidsperiode (5 jaar) naar om 750.000 pagina's in productie te nemen.

Wereldwijd vrij toegankelijk

DBNL wil haar collectie zo open mogelijk beschikbaar stellen voor iedereen, wereldwijd, zonder kosten voor de gebruiker. Er worden geen beperkingen gesteld aan de toegang zoals een betaalmuur of

Centrale waarden

› Representativiteit

DBNL streeft naar een meerstemmige collectie; ook als dwarsdoorsnede van het verleden. Bij de collectievorming is er ruimte voor het aandragen van eigen ideeën die voorgelegd worden aan een Adviescommissie en/of experts.

› Betrouwbaarheid

DBNL digitaliseert teksten op basis van authentieke bronnen met een accuratesse van ca. 99,995%. Het 'merk' DBNL straalt vertrouwen uit bij de bestaande en nieuwe gebruikers van de collecties.

› Toegankelijkheid

De teksten in DBNL worden wereldwijd zo vrij mogelijk beschikbaar gemaakt, met respect voor de belangen van auteurs en uitgevers. DBNL innoveert voortdurend om een optimale bruikbaarheid te realiseren voor uiteenlopende doelgroepen.

› Duurzaamheid

DBNL garandeert de permanente beschikbaarheid van de digitale teksten en een archivering die hun integriteit verzekert op de lange termijn.

geoblocking. Een uitzondering hierop vormen auteursrechtbeperkingen, waardoor (gedeelten van) teksten niet beschikbaar kunnen zijn.

Ontsluiting

De ontsluiting van de DBNL-collectie gebeurt primair via de website dbnl.org. De presentatie is gericht op het zo goed mogelijk weergeven van de tekst. Dit houdt in dat werken die binnen de DBNL-collectie passen, maar die voornamelijk uit illustraties bestaan (zoals prentenboeken), niet gepresenteerd kunnen worden op dbnl.org.

Via Dataservices stellen we de DBNL-collectie ook beschikbaar aan wetenschappers ten behoeve van computationeel

onderzoek. De DBNL-datasets worden beschreven, zodat ze vindbaar zijn in het Datasetregister van het NDE, dat verbonden is aan de wetenschappelijke infrastructuur CLARIAH. Op deze manier zullen de DBNL-datasets vindbaar zijn binnen de European Open Science Cloud (EOSC).

Bij de teksten op dbnl.org wordt de relevante bibliografische informatie gepresenteerd (metadata als auteur/titel/uitgever/jaar/beperkte genre- en locatiegegevens). DBNL is echter geen bibliografische bron. Op auteurspagina's en in titeloverzichten worden alleen titels vermeld die in DBNL beschikbaar zijn, of waarover secundaire literatuur op de website beschikbaar is.

6. Samenwerkingspartners

DBNL komt tot stand door een samenwerking tussen de Taalunie, de Vlaamse Erfgoedbibliotheken en de KB nationale bibliotheek van Nederland. De onderlinge taakverdeling, verantwoordelijkheden en rollen worden opnieuw vastgelegd in 2025 in een samenwerkingskader.

Taalunie

Het Nederlands is een officiële taal in Nederland, Vlaanderen, Suriname en het Caribische deel van Nederland. De overheden voeren op dit punt gezamenlijk beleid via de Taalunie. De Taalunie ondersteunt het Nederlands zodat het een aantrekkelijke en levendige taal blijft, in binnen- en buitenland. Dat doet zij onder andere door het Nederlands te beschrijven en beschikbaar te stellen, gebruikers te ondersteunen en de Nederlandstalige cultuur uit te dragen.

KB nationale bibliotheek van Nederland

De KB heeft als missie dat zij mensen en woorden verbindt en op die manier bijdraagt aan een slimmer, vaardiger en creatiever Nederland, nu en in de toekomst. Zij werkt

nauw samen met partners op het terrein van erfgoed, wetenschap en openbare bibliotheken.

Vlaamse Erfgoedbibliotheken

De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheken verbindt en ondersteunt erfgoedbibliotheken en andere organisaties die bibliothecair erfgoed beheren in Vlaanderen en Brussel. De organisatie versterkt hen in de professionele uitvoering van de erfgoedfuncties door te bouwen aan expertisenetwerken, door het vergroten van de kennis over en zichtbaarheid van dit erfgoed en door samen met de sector te werken aan gedeelde oplossingen. Daarbij is er speciaal aandacht voor actoren die moeite hebben om hun erfgoedcollecties goed te omkaderen.

7. Beleid

Commissie DBNL

Het beleid voor DBNL wordt bepaald door de Commissie DBNL. De Commissie DBNL zorgt ervoor dat DBNL als een gezamenlijk Nederlands-Vlaams programma wordt beheerd en gepresenteerd. Een beleidsperiode van DBNL beslaat vanaf het nieuwe beleidsplan vijf jaar. Voor elke periode worden een beleidsplan en een meerjarenbegroting opgesteld door de Commissie DBNL, die moeten worden goedgekeurd door het Comité van Ministers van de Taalunie en de directies van de KB en de Vlaamse Erfgoedbibliotheken.

De Commissie DBNL bestaat uit twee vertegenwoordigers van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken, twee van de KB en twee van de Taalunie. De drie organisaties zijn samen verantwoordelijk voor het beleid rond de verdere ontwikkeling van DBNL als digitale dienst en voor de kaders voor de collectievorming van DBNL. De Commissie DBNL laat zich waar nodig bijstaan door specialisten vanuit de drie betrokken organisaties en het bredere veld.

Financiering

De Taalunie zorgt voor een jaarlijkse financiering van rond de 865.375 euro plus indexering, onder voorwaarde dat de financierende overheden van de Taalunie voldoende middelen ter beschikking stellen. De KB committeert zich aan een jaarlijkse investering van rond de 809.524 euro, onder voorwaarde dat de financierende overheid van DBNL voldoende middelen ter beschikking stelt. Dit bedrag dekt de kosten van het levenscyclusbeheer: de doorontwikkeling van de website, het beheer van de data en infrastructuur, en daarnaast de marketing en auteursrecht-overeenkomsten. Voor de werkzaamheden van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken voorziet de Vlaamse overheid in een aanvullende subsidie.

De hoogte van deze jaarlijkse subsidies van de Taalunie en Vlaamse overheid en de investering van de KB bepalen hoeveel werk er voor DBNL verzet kan worden.

Een meerjarenbegroting voor directbetrokkenen en stakeholders wordt bijgevoegd bij dit beleidsplan.

8. Uitvoering

De KB neemt het grootste deel van het levenscyclusbeheer en de uitvoering rond DBNL op zich. In de eerste plaats is de KB verantwoordelijk voor de digitalisering en voor beheer, onderhoud en opslag van de (meta)data. Ten tweede zorgt de KB voor het onderhoud en de doorontwikkeling van de website dbnl.org. Verder draagt de KB onder meer zorg voor het auteursrechtbeheer en de communicatie.

Binnen de KB is de coördinator DBNL verantwoordelijk voor het functioneren en de ontwikkeling van DBNL. Deze coördineert de lopende processen, is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid, initieert gewenste veranderingen van de dienst en draagt zorg voor de opvolging daarvan. De coördinator is het centrale aanspreekpunt voor gebruikers en stakeholders van DBNL en zorgt voor het relatiebeheer en de afstemming met samenwerkingspartners en externe partijen.

Binnen de KB is de bureauredactie (of het fulltextdigitaliseringsteam) onder meer belast met de materiaalvoorbereiding, de digitalisering van boeken en tijdschriften, de kwaliteitscontroles en het verwerken van metadata.

Het DBNL-ontwikkelteam houdt zich bezig met de doorontwikkeling van de website en de achterliggende systemen. Informatiespecialisten buigen zich over de inbedding van de DBNL-infrastructuur in die van de KB.

De Vlaamse Erfgoedbibliotheken ondersteunt de uitvoering vanuit Vlaanderen sinds april 2015. Sinds 2017 heeft de Vlaamse Erfgoedbibliotheken een medewerker in dienst die instaat voor de positionering van DBNL binnen Vlaanderen. Zij is aanspreekpunt voor de diverse Vlaamse actoren, neemt initiatieven die samenwerking, overleg en het gebruik van DBNL in Vlaanderen verhogen en coördineert en ondersteunt de aanlevering van titels vanuit de Vlaamse collecties. Vanaf 2024 neemt deze medewerker ook de taken van DBNL-hoofdredacteur op zich. Zij werkt nauw samen met de coördinator DBNL.

De Taalunie legt als een van de netwerkpartners verbinding met aansluitende initiatieven en voert de lobby voor DBNL aan binnen het taalgebied; zowel nationaal als internationaal.

9. Adviescommissie DBNL-collectie

De Commissie DBNL laat zich over de samenstelling en opbouw van de DBNL-collectie adviseren door de Adviescommissie. In de Adviescommissie zetelen inhoudelijke experts en vertegenwoordigers van de Taalunie, de KB en de Vlaamse Erfgoedbibliotheken.

De Adviescommissie wijst, in overeenstemming met de uitgangspunten voor de collectiesamenstelling, aan welke titels, collecties en oeuvres gedigitaliseerd moeten worden. Zij zorgt ervoor dat haar adviezen voldoende worden getoetst aan de opvattingen in de onderzoeks-, bibliotheek-, erfgoed- en onderwijssectoren, met andere woorden: ze brengt breed gedragen adviezen uit. Voor die toetsing is een pool van deskundigen samengesteld die wordt geraadpleegd als specifieke expertise nodig is. De pool van deskundigen dekt alle aandachtsgebieden voor de collectievorming af, waaronder Suriname en het Caribisch gebied.

Bij het opstellen van haar adviezen gaat de Adviescommissie DBNL-collectie uit van het consensusprincipe. Alle betrokken experts en vertegenwoordigers moeten zich dus kunnen vinden in het advies. Indien over bepaalde aspecten geen consensus kan worden bereikt, worden de verschillende standpunten naast elkaar gezet. De Commissie DBNL besluit dan welk standpunt wordt overgenomen.

De Adviescommissie is samengesteld uit een voorzitter en drie leden:

- › de Vlaamse Erfgoedbibliotheken draagt de voorzitter voor;
- › de Vlaamse Erfgoedbibliotheken draagt twee leden voor. Eén ervan is het voor DBNL verantwoordelijke personeelslid van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken, dat tevens fungeert als secretaris;
- › de KB nationale bibliotheek van Nederland, draagt twee leden voor. Eén ervan is een personeelslid van de KB dat verantwoordelijk is voor DBNL;
- › de Taalunie kan een waarnemer afvaardigen naar de vergaderingen.

10. Terugblik

beleidsperiode 2021–2023

Gebruiksgegevens

In maart 2022 begon DBNL met een traject om de vindbaarheid van dbnl.org via zoekmachines te verbeteren. Dit wordt ook wel Search Engine Optimisation (SEO) genoemd. Het gaat hierbij om technische aanpassingen aan de ‘achterkant’ van de website waardoor zoekmachines de webpagina’s beter weten te vinden én weergeven

in de zoekresultaten. Na de zomer van 2022 werd het effect van deze aanpassingen zichtbaar in de gebruikscijfers. Het totale aantal bezoeken aan de website dbnl.org in 2022 nam toe met 6% ten opzichte van 2021. In 2023 zagen we pas het werkelijke effect van de SEO-verbeteringen en werd DBNL voor het eerst meer dan 7 miljoen keer geraadpleegd in één jaar.

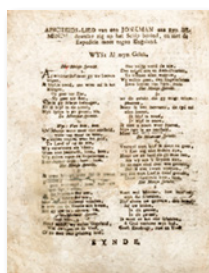
Gebruiks- gegevens

Bezoeken DBNL.nl

2021 2,7 miljoen

2022 2,9 miljoen

2023 7,2 miljoen

Doelstelling 1

Representativiteit en meerstemmigheid

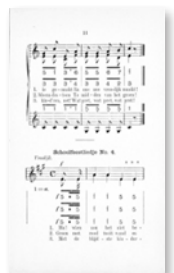
- Selectiecriteria- en lijsten zijn opgesteld voor werken geschreven door vrouwen, jeugdliteratuur, taalkundige werken en LHBTI+-literatuur.
- Ontbrekende jaargangen van tijdschriften zijn systematisch toegevoegd.
- Gestart met selectiecriteria voor (ontbrekende) literatuur uit en over voormalig Nederlands-Indië en voormalig Belgisch-Kongo, en met secundaire literatuur (monografieën).
- Nieuwe hiaten gedetecteerd onder meer door het bevragen van experts en door gebruik te maken van een tellingentool die inzicht geeft in de collectie. Resultaat: voorbereidingen voor collecties Indische letteren en LHBTI+-literatuur en aandeel werken van vrouwen verhoogd.
- Aanpassingen aan de presentatie op de website (o.a. Gouden Eeuw werd vervangen door 'Periode 1550–1700' en 'Nederlandse Antillen' werd vervangen door 'Caribisch deel van het Nederlandse Koninkrijk').

Doelstelling 2

Optimale beschikbaarheid en toegankelijkheid

- Collectie zo veel mogelijk in hoogwaardige bestandsformaten aanbieden: ontbrekende scans van originelen, EPUB's en PDF-tekstbestanden waar mogelijk toegevoegd. Gestart met het herzien van EPUB's en PDF-bestanden, opschoning van de DBNL-database en aanpassingen aan de metadatering.
- N.a.v. het gebruikersonderzoek (2021) o.a.: algehele functionaliteit en overzichtelijkheid van website verbeterd; auteurs- en titelpagina's aangepast; zoekfunctionaliteit verbeterd (filterfunctionaliteit); update DBNL-Atlas; elke tekst voorzien van auteursrechtelijke status.
- De collectieve regeling van auteursrechten werd aangescherpt. In Nederland is de DSM-richtlijn in juni 2021 geïmplementeerd in de Auteurswet. Er is een nieuw regime dat erfgoedinstellingen faciliteert om out-of-commerce-werken online te zetten middels een contract met representatieve collectieve beheersorganisaties (cbo). De implementatie van de DSM-regelgeving heeft in België vertraging opgelopen. In afwachting daarvan zijn uitgevoerd: pilotproject omtrent Vlaamse tijdschriften; toestemmingscampagne voor Vlaamse tijdschriftartikelen uitgewerkt; bruikleenprocedure met de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience met rechtevrije Vlaamse titels; individuele rechtenklaring voor Vlaamse werken (deze actie is gestopt omdat het proces om rechten te klaren te tijdsintensief was en te weinig opleverde).
- Betere aansluiting van de website dbnl.org op digitale toegankelijkheid voor mensen met een functiebeperking.

Colofon

Dit beleidsplan is een uitgave van de Commissie DBNL en kwam tot stand door de gewaardeerde inbreng van diverse stakeholders in het gehele taalgebied.

Redactie

Taalunie

Vlaamse Erfgoedbibliotheken

KB nationale bibliotheek van Nederland